

Programa de transformació dels suports per a persones amb discapacitat intel·lectual i del desenvolupament amb malaltia mental o conducta que preocupa

Mesures penals.

Joana Corominas, directora de l'Àrea Atenció Llars i Centre Ocupacionals Valldoreix i Maresme, UAVDI i Serveis Penitenciaris. Fundació Catalonia.

Marta Coll, tècnica de l'Àrea d'Exclusió Social de Dincat - Plena Inclusió Catalunya.

CatALòNiA
FUNDACIÓ CREATIVA

dincat Plena
inclusió
Catalunya

 Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Processos de Mesures Penals

Es caracteritzen per dos qüestions principals:

1. Les derivades del propi sistema i el codi penal
2. Les derivades del propi procés judicial

Processos de Mesures Penals

1. Les derivades del propi sistema i el codi penal

- **La pena dura (presó)** com element principal d'execució penal i el pagament de multes com a secundari al marge de les característiques personals de l'infractor.
- El Codi Penal contempla **altres formes d'execució penal** però el seu accés està relacionat amb determinats beneficis pel penat (suspensió/substitució) o l'exempció de responsabilitat penal.
- El Codi Penal defineix supòsits clars **l'exempció total i/o parcial** per determinades qüestions (toxicomanies, salut mental) però la circumstància de patir una menor capacitat intel·lectual es recull d'una forma difusa (art 20.1 i 20.3 CP95, annex 1) o al menys, d'acord a criteris que s'ajustin a un modern concepte de la discapacitat intel·lectual.

Processos de Mesures Penals

- La **responsabilitat penal** queda aplicada a criteri del jutjat com element atenuant de la pena (temps) o com eximent incompleta.
- Mitjançant aquest procediment, no es tracta d'afavorir una adaptada rehabilitació/reinserció per una persona que pateix una dificultat determinada. Preval el contingut preventiu relacionat amb la possibilitat de que pugui fer malbé a tercers.
- La imposició d'una pena mes mesura pot suposar un problema respecta al compliment d'una pena (absència de beneficis penitenciaris). Les mesures s'han de complir de manera total des del principi al fi. Depèn del jutjat executant ser més o menys elàstic en la forma d'execució (en règim tancat/obert).

Processos de Mesures Penals

2. Les derivades del propi procés judicial

- Invisibilitat de la discapacitat intel·lectual. Passa desapercibuda inclòs pels forenses.
- Manca de coneixement, coneixement inadequat en els professionals de la Justícia (advocats, fiscals, jutges...) sobre que és i quina implicació té per a la persona i la seva conducta la discapacitat intel·lectual, la qual cosa dificulta una adequada apreciació de la responsabilitat penal.

Processos de Mesures Penals

2. Les derivades del propi procés judicial

- Confusió amb la malaltia mental, que esdevé en imposició de mesures de seguretat en salut mental inexecutables.
- Jurisprudència del TS arcaica i potser lesiva amb la dignitat de les persones amb discapacitat intel·lectual.

Mesures Penals

Perfil de PDID Autores

- Fàcilment manipulables.
- Baixa capacitat per planificar.
- Manca de comprensió de situacions noves.
- Poques estratègies per resoldre situacions o adaptar-se a les noves.
- Baixa tolerància a la frustració.
- Baix nivell de motivació.
- Constant demanda d'atenció.
- Baix nivell d'autoestima.
- Manca d'autocontrol i autoregulació.
- Consciència negativa de la seva discapacitat.
- Manca de capacitat per establir relacions satisfactòries.
- Problemes de conducta.
- Problemes de comunicació.

Mesures Penals

Perfil de PDID Autores

Conseqüències

- Desenvolupament de TMs/TCs.
- Consum greu de tòxics.
- VIH/VHC...
- Deutes.
- Inclusió en grups delinqüencials.
- Nous delictes (intrapresó - drogues).
- No desenvolupen processos de rehabilitació.
- Dificultats adaptació a l'entorn comunitari.

Servei d'Atenció a la Discapacitat Intel·lectual i del Desenvolupament destinat als interns dels Centres i Serveis Penitenciaris de Catalunya. **UTE CATALONIA AMPANS**

- Atenció especialitzada a persones amb DID que es troben sotmeses al sistema penal i penitenciari, oferint els suports necessaris per tal que puguin complir la seva rehabilitació i reinserció social amb les mateixes garanties que la resta d'interns a través d'actuacions adequades i adaptades a les seves capacitats.
- Proporciona eines als professionals de tractament penitenciari per a millorar la seva intervenció.
- Atenció mitjançant l'acompanyament de la persona en un itinerari de suport, desenvolupant una intervenció centrada en els interessos de la persona i orientada principalment al retorn a la comunitat afavorint la seva inserció social i laboral

EQUIP UTE CATALONIA - AMPANS

- 1 PSICÒLEG
- 1 PSICÒLOGA COORDINACIÓ
- 1 TREBALLADORA SOCIAL
- 3 EDUCADORES SOCIALS

CENTRES PENITENCIARIS

Programa DID

- CP Quatre Camins i DAE DID
- CP Brians 1
- CP Brians 2
- CP Dones BCN
- CP Ponent
- CP Mas Enric
- CP Puig de les Basees
- CP Lledoners
- CP Joves
- CO Girona
- CO Tarragona
- CO Girona
- CO Lleida
- CO 2 BCN
- Secció oberta Dones
- MSOB
- Llibertats vigilades
- Llibertats provisionals
- Llibertats definitives

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

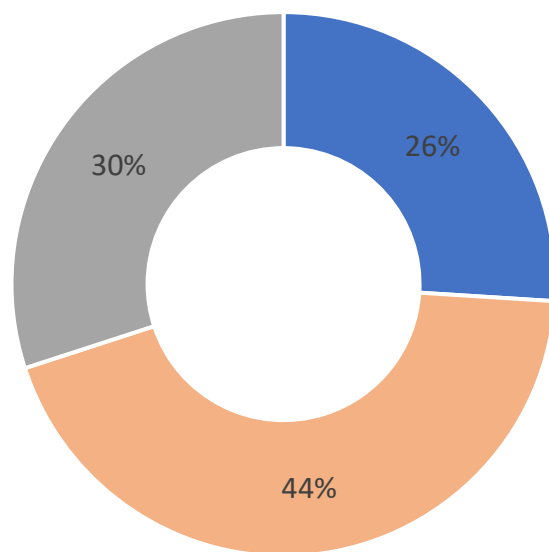

CatALòNiA
FUNDACIÓ CREATIVA

Dades PDID (12/2023)

3.422 intervencions individuals

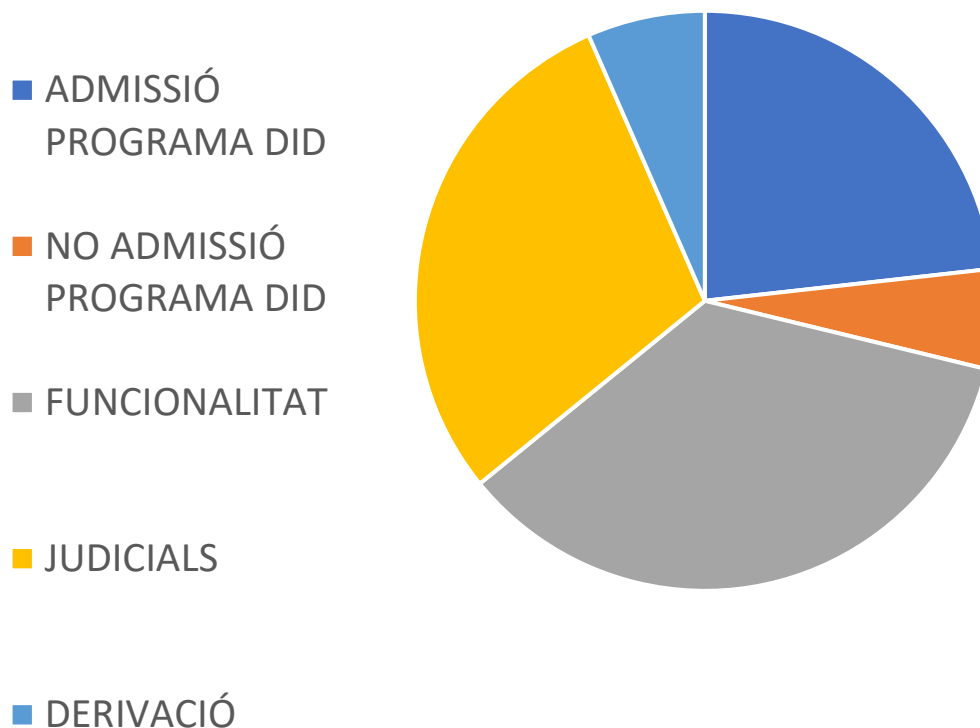

■ Psicòleg ■ Treball social ■ Educadors socials

Dades PDID (12/2023)

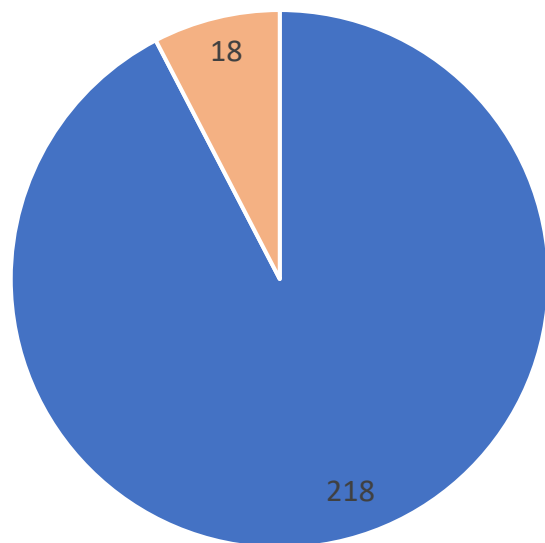
198 informes elaborats:

Dades PDID (12/2023)

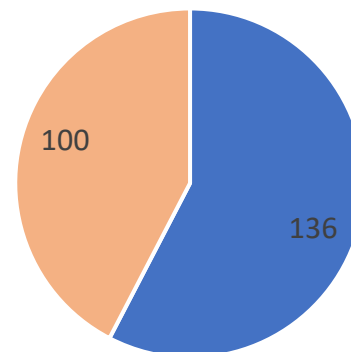

236 persones ateses al programa DID

■ HOMES ■ DONES

Acreditació DID

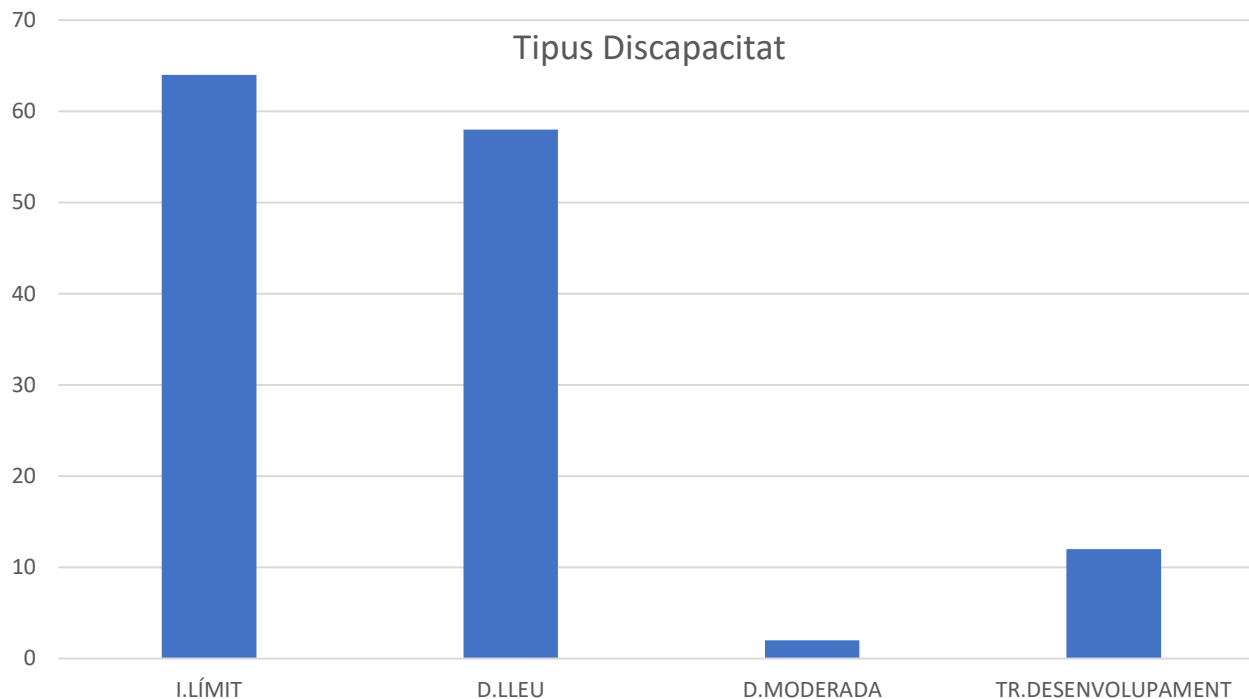

■ DID **CatALòNiA**
FUNDACIÓ CREATIVA

Dades PDID (12/2023)

136 persones acreditades DID

Dades PDID (12/2023)

58

Noves deteccions de
persones amb DID

21

TEST D'INTEL·LIGÈNCIA

59

persones dels diferents
CP pendents de valorar

Dades PDID (12/2023)

TERCERS GRAUS , LLIBERTATS
CONDICIONALS/PROVISIONALS
PROGRAMA DID

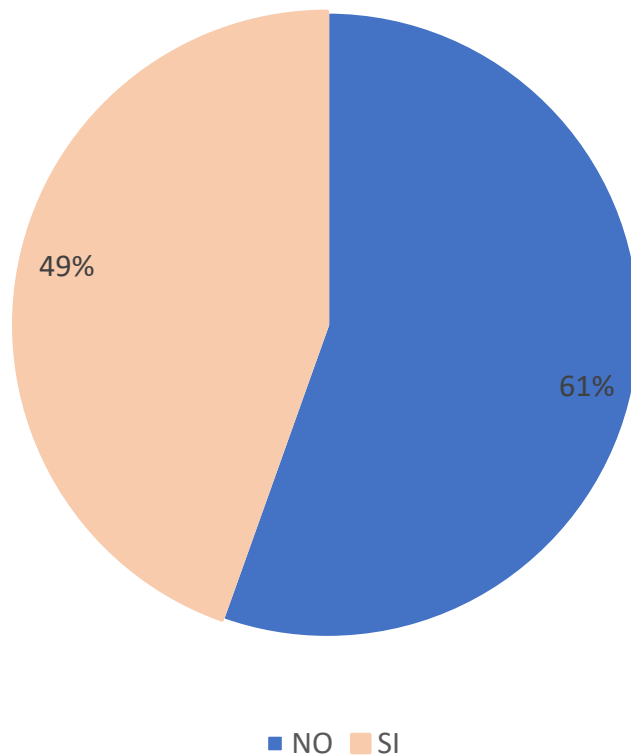
65

PRIMERS GRAUS I SANCIONATS
PROGRAMA DID

52

DADES DID + Salut Mental

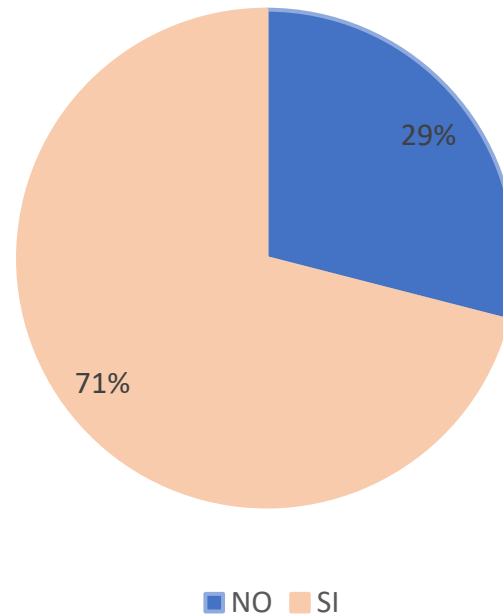
Interns amb DID i Salut Mental

DADES DID + Salut Mental

Interns amb Certificat amb DID + diagnòstic Salut Mental

Membres del Grup

- Jordi Camps (Cap del Servei de Rehabilitació. Dep de Justícia Generalitat de Catalunya)
- Imma Ibern (Dep de Justícia Generalitat de Catalunya)
- Janeta Camps (AMPANS)
- Marta Coll (DINCAT)
- Joana Coromines (Fundació Catalònia)
- Carme Mariscot (IAS)
- Anna Prats (SjD)
- Carlos Peña (SjD)

Objectius del Grup de Treball

- Analitzar quines implicacions té per les PDID que compleixen mesures penals el sistema actual.
- Realitzar una proposta de com s'hauria d'aplicar el model proposat tenint en compte diferents escenaris alternatius.
- Analitzar problemes i inconvenients que poden sorgir en aquesta transició i pensar solucions.

• Fortaleses

- **Model d'Atenció Especialitzada:** Implementació d'un model d'atenció especialitzada per a persones amb Discapacitat Intel·lectual (DID) en els serveis penitenciaris. Aquest model inclou:
  - Detecció i acompanyament per a l'acreditació de la DID.
  - Assessorament tècnic a professionals i familiars.
  - Atenció ambulatoria i residencial dins d'un departament específic (DAE-DID al CP de Quatre Camins).
- **Protocol de Coordinació Inter departamental:** Existència d'un protocol de coordinació entre la Direcció General d'Afers Penitenciaris i el Departament de Drets Socials, destinat a agilitzar la derivació per a l'acreditació de la DID.

• Debilitats

- **Penes Privatives de Llibertat:** No aplicació de mesures alternatives per part dels jutges.
- **Lentitud en els Tràmits d'Acreditació:** Procediments lents per a l'acreditació del grau de discapacitat i altres drets.
- **Insuficiència de Places Residencials:** Poques places per a la reinserció de persones amb DID, agreujada per l'estigma conductual.
- **Dades Esbiaixades:** Coneixement parcial i esbiaixat de la problemàtica de la DID.
- **Manca de Recursos de Suport:** Insuficiència de recursos per a la reinserció laboral i atenció especialitzada
- **Normativa Generalitzada:** Aplicació de la mateixa normativa penitenciària a persones amb DID.

- **Amenaces**

- **Recursos Econòmics Limitats:** Insuficiència de recursos econòmics per cobrir les necessitats.
- **Sensibilitat Judicial:** Baixa sensibilitat dels òrgans judicials per ajustar les mesures a les necessitats de les persones amb DID.

• Oportunitats

- **Atenció Integral:** Oferir atenció integral a les persones amb DID no ateses prèviament.
- **Detecció Post-Judicial:** Capacitat de detectar la discapacitat després del procés judicial.
- **Protocols de Detecció Precoç:** Inversió en dispositius de detecció precoç.
- **Agilització dels Tràmits:** Millorar els protocols d'acreditació i certificació dels drets.
- **Assegurament de Places Residencials:** Assegurar places residencials a la comunitat.
- **Sensibilització dels Òrgans Judicials:** Incrementar la sensibilització sobre la necessitat d'aplicar penes ajustades.
- **Augment de Pressupostos:** Incrementar els pressupostos per treballar amb persones amb DID.
- **Integració amb Entitats Especialitzades:** Fomentar sinergies per a la reinserció social.

• Propostes

- **Reactivació del Grup de Treball Mesures Penals:** Incloure UTE Catalunya-Ampans i Dincat Federació com a connectors amb altres entitats de suport.
- **Contractació de Serveis Residencials:** Adjudicar 3 places per residència fora dels centres penitenciaris durant permisos i en tercer grau.
- **Funció del Referent de la Intervenció:** Reformular les funcions i regular la càrrega laboral dels referents d'intervenció amb persones amb DID.
- **Unitats Psiquiàtriques Especialitzades:** Places hospitalàries a les unitats de psiquiatria dels CP de Brians 1 i 2.
- **Col·laboració Interdepartamental:** Sinergia amb salut, drets socials i justícia per millorar l'atenció a persones amb DID.

Propostes Específiques de Dincat Federació i UTE Catalunya-Ampans

- **Detecció en Preventius:** Incrementar els procediments de detecció de persones amb DID sense certificat.
- **Protocols d'Actuació:** Desenvolupar protocols per a professionals i persones amb DID a l'entrada i durant la detenció.
- **Revisió de Protocols Existents:** Revisar i difondre protocols d'actuació per als professionals dels centres penitenciaris.
- **Coordinació Interdepartamental:** Establir un protocol de coordinació per a l'externalització de persones amb DID.
- **Departament Especialitzat en Règim Tancat:** Crear un departament específic per a persones amb DID en règim tancat.
- **Increment de Personal Especialitzat:** Augmentar el nombre de professionals encarregats de la detecció de persones amb DID.
- **Reinserció en Centre Obert:** Proposar que l'últim terç de la pena es compleixi en un centre obert especialitzat.
- **Protocol per Evitar l'Entrada a Presó:** Desenvolupar un protocol per evitar l'entrada de persones amb DID a la presó.
- **Mòdul Específic d'Alta Vulnerabilitat:** Establir mòduls específics per a persones d'alta vulnerabilitat i atenció especialitzada per a dones amb DID.